

“รบกัณพลาถ แลภรรรณกัณพลาถ”

บนเส้นทางอันหลากหลายแห่งการสมานฉัณที่สู่อรุณทัยประเทศไทย

ประเวศ วะสี

(๘ พฤษจิกายน ๒๕๖๓)

๑.

เหนือความขัดแย้งมีจุดร่วมของทุกฝ่าย

ท่ามกลางความขัดแย้งแบ่งฝ่ายแยกขั้วในสังคมไทยในขณะนี้ จนมีการเรียกร้องความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ ฝ่ายต่างๆ ไม่ได้มีแต่ความแตกต่าง แต่มี**จุดร่วม**ด้วย จุดที่เหมือนกันทุกฝ่ายคือต้องการเห็นประเทศไทยที่เจริญรุ่งเรืองอย่างแท้จริง หรือประเทศไทยที่ถูกต้องดีงาม หรืออนาคตที่ดีของเราด้วยกัน เพราะฉะนั้นในการต่อสู้ระหว่างฝ่ายต่างๆ ต้องไม่ลืมจุดร่วมของทุกฝ่าย คือต้องการสร้างประเทศไทยที่น่าอยู่ที่สุด มีความถูกต้องดีงาม มีศานติสุข นั่นคือความต้องการของเราด้วยกัน แม้จะมีความเห็นว่าเส้นทางที่จะเดินไปสู่จุดนั้นจะหลากหลายแตกต่างกัน

๒.

พหุบทหรือเส้นทางอันหลากหลาย

ระบบที่ดีต้องมีหลายเส้นทาง (multiple pathways) เพราะถ้ามีเส้นทางเดียว แล้วเส้นทางนั้นอุดตัน จะเกิดความเสียหายใหญ่โต เช่น ระบบร่างกายของเราซึ่งเป็นระบบที่ดีที่สุด ระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หัวใจ ตับ ปอด สมอ จะไม่มีวันใช้เส้นทางเดียว จะใช้หลายเส้นทางเสมอ เพราะถ้าเส้นทางหนึ่งอุดตันมันจะอยู่รอดได้

ระบบต่างๆ ของประเทศก็ควรจะใช้พหุบทหรือเส้นทางอันหลากหลาย เพราะฉะนั้นอย่าไปรังเกียจเส้นทางที่ต่างกัน หรือตีกันเพราะเห็นต่าง จะเหมือนดาบอดคาลำซ้างที่รู้เป็นส่วนๆ แล้วทะเลาะกันใหญ่ ถ้าดาบไม่บอดแล้วเห็นซ้างทั้งตัวก็ไม่มีอะไรจะทะเลาะกัน เพราะส่วนต่างล้วนเป็นของซ้างตัวเดียวกัน

๓.

เมื่อสิ่งเก่าที่ต่างกันเข้ามาเชื่อมโยงกัน

สิ่งใหม่อันมหัศจรรย์จะผุดบังเกิดขึ้น

เดิมบนโลกนี้ไม่มีน้ำ มีไฮโดรเจน(H) เกิดขึ้นก่อน และต่อมามีออกซิเจน(O) ทั้งสองเป็นแก๊ส ถ้าไฮโดรเจนรวมกับไฮโดรเจน หรือออกซิเจนกับออกซิเจน จะไม่เกิดของใหม่ขึ้น แต่เมื่อไฮโดรเจนรวมกับออกซิเจนเป็น H_2O เกิดของใหม่ขึ้นคือ น้ำ ซึ่งมีคุณสมบัติไม่เหมือนทั้งไฮโดรเจนและทั้งออกซิเจน หรือครึ่งๆ กลางๆ ระหว่างทั้งสอง แต่เป็นของใหม่โดยสิ้นเชิง และของใหม่นี้คือ น้ำ มีคุณสมบัติอันมหัศจรรย์ยิ่ง มีประโยชน์มากมายหลายอย่าง

ฉะนั้น ถ้าเข้าใจธรรมชาติความจริงนี้ จะไม่รังเกียจความแตกต่างหลากหลาย ตรงข้ามควรยินดีต้อนรับ เมื่อความแตกต่างหลากหลายมีมากและความเข้มข้นถึงขนาด จะควรรวมกันเกิดของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ชีวิตอุบัติขึ้นบนโลกจากสิ่งไม่มีชีวิตเพราะเหตุนี้ และชีวิตโดยเฉพาะชีวิตมนุษย์ก็มีความมหัศจรรย์เหลือหลายเหนือสสารที่เป็นองค์ประกอบ

ฉะนั้น อย่ารังเกียจกระบวนการการสร้างความปลอดภัย เพราะมันคือกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์สามารถทำตามความจริงของธรรมชาติ คือการควรรวมสิ่งที่แตกต่างกันเพื่อการผุดบังเกิดขึ้นของสิ่งใหม่ที่ดี

๔.

ความเชี่ยวชาญในเทคนิควิธีสมานฉันท์

คลี่คลายความขัดแย้งที่ยากๆ ของโลกได้

การที่ท่านประธานรัฐสภา ชวน หลีกภัย ทาบตามอดีตนายกรัฐมนตรีมาร่วมในกระบวนการสมานฉันท์เป็นเรื่องที่ดี เพราะอดีตนายกรัฐมนตรีเป็นผู้ใหญ่ในบ้านเมือง มีปัญญามารมีในระดับสูง

แต่บาร์มีอย่างเดียวนั้นไม่พอ ต้องการความเชี่ยวชาญในเทคนิควิธีคลี่คลายความขัดแย้ง ในโลกมีตัวอย่างความขัดแย้งที่ยากสุดๆ ที่จะคลี่คลายได้ แต่ก็สามารถคลี่คลายได้ โลกได้สะสมเทคนิควิธีคลี่คลายความขัดแย้งที่ยากสุดๆ เหล่านี้ ไว้มากพอสมควร และมีคนไทยที่มีความเชี่ยวชาญในเทคนิควิธีเช่นนี้ สถาบันพระปกเกล้าอยู่ในฐานะที่จะรู้จักผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ ซึ่งควรเชิญมาเป็นคณะกรรมการสมานฉันท์ที่กำลังพินิจ

คณะกรรมการสมานฉันท์ควรประกอบด้วยผู้มีบาร์มี และผู้เชี่ยวชาญในเทคนิควิธีคลี่คลายความขัดแย้ง ไม่ใช่ประกอบด้วยคู่กรณี เพราะจะไม่ไปถึงไหน ผู้เชี่ยวชาญอาจมีวิธีการจะนำคู่กรณีเข้าสู่กระบวนการที่จะคลายความขัดแย้งได้

คู่กรณีไม่ใช่กรรมการ แต่ได้รับเชิญเข้าสู่กระบวนการ

ถึงแม้จะไม่อยากเข้าร่วมเมื่อเริ่มต้น ก็อย่าไปตกใจ เพราะผู้เชี่ยวชาญเขามีวิธีการให้คู่กรณีเกิดฉันทะที่จะเข้าร่วมในกระบวนการ

๕.

“การยึดอำนาจไม่ยาก แต่หลังยึดอำนาจยากฉิบหาย”

-อดีต ผบ.ทบ.

อดีต**ผบ.ทบ.** เพื่อนผมคนหนึ่ง กล่าวคำพูดข้างบนนี้และแถมว่า “อ้าวไม่ทำเด็ดขาด”

ที่ว่า “ยากฉิบหาย” ผู้ยึดอำนาจหลายท่านคง “สันติภูมิโก” หรือรู้ได้ด้วยตนเอง

ที่ว่า “ยากฉิบหาย” เพราะการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ หรือการโค่นล้มกับการบริหารประเทศ ให้ได้ผล เป็นกระบวนการที่ต่างกัน จีนต้องแย่งชิงได้ รวมประเทศจีนได้ แต่อยู่ได้ ๑๕ ปี ก็เจ๊ง เหม่าเจอตุงรบเก่ง แต่ไม่ชำนาญบริหารประเทศ ดีว่าได้โจวเอนไหลช่วยไว้ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ขบวนการนักศึกษาโค่นล้มรัฐบาลจอมพลถนอม แต่จัดการปกครองไม่ได้ อีก ๓ ปีต่อมา ถูกล้อมฆ่าอย่างทารุณ สิ่งที่เรียกว่าอาหรับสปริงที่ประชาชนลุกฮือโค่นล้มรัฐบาลในประเทศอาหรับหลายประเทศ แต่ประเทศเหล่านี้ยังจัดการปกครองแบบประชาธิปไตยให้ลงตัวไม่ได้ ประเทศแอฟริกาใต้ มีการต่อสู้กับการที่คนขาวมาปกครองประเทศแบบแยกสีผิวที่เรียกว่า Apartheid อย่างยาวนาน จนในที่สุดประสบความสำเร็จ เนลสัน แมนเดลา เป็นรัฐบุรุษที่มีชื่อเสียงก้องโลกในฐานะที่นำการต่อสู้แบบอหิงสา แม้เมื่อการเมืองลงตัวแล้วประเทศแอฟริกาใต้ก็ยังบินไม่ขึ้น เพราะขาดสมรรถนะในการพัฒนา ต่างจากเยอรมันและญี่ปุ่น ที่ภายหลังแพ้สงครามหรือการเมืองลงตัวแล้ว เจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว

ฉะนั้น จะคิดแต่การต่อสู้ทางการเมืองอย่างเดียวไม่ได้ ที่ไม่ว่าฝ่ายใดชนะ หรือไม่มีฝ่ายใดชนะ ก็ยังพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองไม่ได้ ต้องพัฒนาสมรรถนะของประเทศในการบริหารประเทศให้เจริญรุ่งเรืองพร้อมๆ กันไปด้วย ในเรื่องนี้ต้องทำหลายอย่างพร้อมๆ กันไป

๖.

การรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเรื่องทิศทางอนาคตประเทศไทยหลังโควิด

การระบาดของโควิด-19 ก่อให้เกิดความสั่นสะเทือนโลกทั้งใบในทุกมิติ มนุษยชาติต้องคิดใหม่ว่าโลกหลังโควิด จะพัฒนาในทิศทางใด คนไทยทุกภาคส่วนควรรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเป็นกลุ่มๆ และเป็นเครือข่ายถึง **“ทิศทางอนาคตประเทศไทยหลังโควิด”**

ควรมีเวทีระดมความคิดในเรื่องนี้กันให้มากจนเกิดปัญญาร่วม **“สมัชชาประชาธิปไตย”** หรือ **“สมัชชาแห่งชาติ”** ที่ประสานโดยสถาบันพระปกเกล้าและสภาพัฒน์ฯ ร่วมกับองค์กรอื่นๆ น่าจะเป็นเครื่องมือที่ดี ที่ทุกภาคส่วนของสังคมใช้เป็นเวทีรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาบ้านเมือง

พลังพลเมืองที่ตื่นรู้และกัมมันตะ เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี และศีลธรรมดี

สื่อสารถ้าทำได้ดีและทั่วถึง เป็นปัจจัยเพิ่มสมรรถนะของประเทศในทุกด้าน

ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง คือฐานของประเทศเข้มแข็ง อันจะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง

ระบบการศึกษา ถ้าเปลี่ยนการเรียนรู้จะ **“ท่อง”** เป็น **“ทำ”** จะเป็นพลังมหาศาลในการพัฒนา

ต่างๆ เหล่านี้ อาจเริ่มต้นที่ **สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำ**

๗.

อรุณทัยประเทศไทย

ถ้าทุกฝ่ายระมัดระวังไม่ให้เกิดความรุนแรง ประชาธิปไตยจะเดินหน้าโดยเกิดความหลากหลายในสังคม เมื่อความหลากหลายมีมากและเข้มข้นถึงขนาด จะเกิดการก่อตัวเอง (Self-organized) ขึ้น เป็นสิ่งใหม่ที่มีคุณสมบัติอันมหัศจรรย์ แบบเดียวกับการเกิดน้ำหรือเกิดสิ่งมีชีวิตบนโลก

ฉะนั้นอย่าไปรังเกียจความหลากหลาย ควรเข้าใจ อดทน และเรียนรู้ จะขัดแย้งหรือต่อสู้กันบ้างก็ไม่เป็นไร ขอแต่ให้เราฉลาดขึ้น ท่านอาจารย์พุทธทาส สอนให้เราเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่ความเจ็บไข้ได้ป่วยก็ทำให้เราฉลาดขึ้นได้

“รบกัณพลาง แลกธรรมกันพลาง” มันเป็นคำพูดของนักปราชญ์โบราณที่เห็นว่า แม้แต่การสู้รบ แต่ละฝ่ายต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกัน ที่เรียกว่า **“ธรรม”** นั้น ในความหมายหนึ่งคือความเป็นเหตุเป็นผล

คู่ขัดแย้งไม่ใช่ศัตรู แต่เป็นเพื่อนคนไทยที่มีความเห็นต่าง แต่มีจุดมุ่งเดียวกัน คืออนาคตที่ดีของประเทศไทยร่วมกัน ต้องถือว่าการต่อสู้เป็นการพัฒนาปัญญา ฉะนั้นจึงควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือ **“แลกธรรม”** กันไปพลาง

ถ้าเข้าใจว่าความขัดแย้งในสังคมไทยขณะนี้ เป็นอย่างนี้ได้ เพราะสังคมไทยมีความก้าวหน้าในสันติธรรม ถ้ามีสันติธรรม **“แลกธรรม”** กันไปพลาง อรุณทัยประเทศไทยรอเราอยู่ข้างหน้าแล้ว